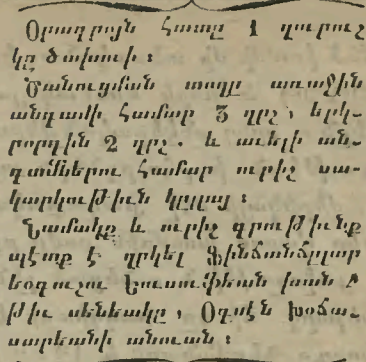

ፆኩክ 510

Ու ի վերջոյ. ճիւղը 'ի Արտաբ.
 Հաստատումս՝ ըլլալով, խոսն է
 մակերպար ի վեմ' տնի՛ դ լիսու
 բար գերծականքէ կողմնում :
 Ինններորդ. ճիւղը Ամերիկացի
 քէ կը բազիկանայ և իւր անդ ա

բացատրել: թուժական կարելի է
աւելի բան սպասել:
Ի՞նչ Ռուսաստանի հոգեւորական
նախնիքները մասին կամ
թէ ամենի համար նուիրական է
Պալատին: Եւ նոցա ինչը աւելի
պատկուած լինի թէ աւետարանը
վերջոյի քան թէ Պալատինն է
կամ նորա մի նշանակութեանը
անգամ սրբագրել: Նոցա համար
մեծ ոճրագործութիւն է: Ռուսի
և բնականաբար խորհրդի ներդա-
մտութենէ չորքերով ծնունդ է ա-
սել: Թէ կաթողիկոսը Պալատին-
նան վերջընելու կամ սրբագրելու
անփոյթ է և ինչ միւսին ժամա-
նակ յաւելլու կաթողիկոսի ինք-
նիշխան և ինքնազուլ վարուիլը
իւր երկամաս իշխանութեան մէջ
ինչ հակասական և անցարդի մի զը-
րուցումը կը պարզուի: որով և
կիսմայի ռուսին Պալատինն է
իւր երկու գլխի խոտուութիւնը ան-
նշան եղած են կաթողիկոսի կող-
մանէ: Արդարեւ սքանչելի տաղան-
դով կը ներկայացնէ նամակագիրը
իւր գրութեան որպիսութիւնը և
յարգը:
Ի՞նչ Յիսուսի շատ ցաւալի եղած
էր զանձարանի գրութիւնը կամ
վիճակը երբ կաթողիկոսը նոր 'ի
հաճկաստանէ յիշխանութիւն եկած է:
Արդ հետեանք պիտի լինէր մի քա-
նի տարիքն եկամտից և արդեանց
հաւատարմութեան չը լինելով Մայր
Սթեփանոսի զոհաբերութեան հետ-
ըզնեան մեծամեծ զուգործելով
պարտքեր պիտի դիպէին: ար-
դարեւ այնքան եկամտաւ կարող է
ունենալ և արդեանք յոյսով իշ-
խանութիւնը: որ ծախսուց ալ միայն կը
բաւէ: այլ աւ: ըստ ամէ մեծաբա-
նակ զուգործելու կարէ յանձնել ա-
պահով գրամատարնց եկեղեցւոյ և
աղղի յօդու և 'ի պէտս զործա-
ծելու համար:
Բայց քանի որ անձնիւր ուղիւ
միայն հոգեւորականաց համոզումն
է վարձկան հոգեւորաց պէս: Եւ զը-
նա մտածէ սիրելի աղղիցիւն: ար-
վիճակէն աւելի բան կը յաւայրուի
և կապուած ստանալու: իմպուլսը զի
է ծիւղածին հարազատ Ժամանակը շնոր-
հէ անգամ: Եւ ծիւղածին գրէթէ
պարտականութիւն տակ կամ մէջը: Խո-
րոստ անխելի և զեւեղող ուրու-
թեամբ ստացում լինի մի քանի տղեր
հազիւ հազ կը մտանէ 'ի վանս ո
լուշապէս: Բայց որքան արեւցաւ
կաթողիկոսը մինչև որ այս ամե-
նուն առաջըր առաւ և աղղի ոգ-
տին համար ևս զուգործելու հետ-
ընէ 'ի կողմս մատնուած կամ
մատնուելիքները ուղղաբեւութիւն:
Ի հարկէ ինչ պէտք է կաթողի-
կոսի աղղին ոգուտը գործելու
և ներկայ դարուս պահանջման հա-
մաձայն մանաւանդ մեր աղղի ա-
պագային հետաւորութեամբ Հայ-
րենեաց անձնակազմը Ռուսաստան
տեղեկանք պարտաւորու պիտի ըլ-
հաղ բաւական գումարները մը-
խելով: Ինչ ոգուտ վարձկան հով-
ւած անձանց և քաղաք մասն և
բաժին չը հանելէն 'ի զատ' նաեւ
Եւրոպայի ապագայ պայմանու-
թեան և աղղիցիւն յաւաքագի-
մութեան և վերկաթեան համար
առ այժմ աւելի աւելի չը զորոնող
սրբագործութիւնը հանդիսացու-
ցանելը: Անշուշտ ապագայ սերուն-
դը կ'իմանայ այս ամենը և կը զը-
նահատէ: Արդք կ'իմանայ թէ
Եւրոպայի ներքին և արտաքին ու-
նեթական և բարոյական վիճակ-
ները պայմանաւորու վերայ են օր-
քան զոր: Ինչպէս այժմէն տես-
նողը և զիտուողը ևս կը վկայեն:
Ռուսին թէ կ'այ մի երկուդ կամ
կործանման վտանգ: այն նամակա-
գիր և նորա տէս աղղիական և ի-
մանուելու անձանց համար է:
Եւրոպայի:

Գեր. Տ. Պետրոսի Ի. վարդապետ
Առաջնորդ Սեբեդու և վիճակաց
նորին:
Ձեր բացակայութեան յետոյ
ինչ դէպքեր և ինչ հարստահա-
րութիւններ որ պատահեցան զը-
րով անկարելի է հարգողը Ձեր
Սրբութեանը, միայն կարող էք
մակարեւել թէ ինչ աստիճանի
հասած է մեր նեղութիւնը որ այս
15 րդ օր է Տիգրանակերտի սե քա-
ղաքին ուղի գիտէ քանի օր ալ պի-
տի դեղերիմ: ոչես միայն այլ բաղ-
մալիւ դաւառացիք ամիսներով
պիտի դեղերին: Իրենց հարստահա-
րութեանց և իրաւանց բռնաբա-
րութեանց դարման մը գտնալու
փոխարէն, վշտացեալ կորագրուի ի
մենց գիւղերը կը դառնան, վիշտ
'ի վերայ վշտաց և ցաւ 'ի վերայ
ցաւոց:
Ռուսական բողոքականաց և Հայոց
մէջ տան մը շինութեանը մասին
վէճ մը կը պատահի: Բողոքականք
Հայոց իրաւունքը կը յափշտակեն
քահանայք զայմադարին կը բողո-
քեն: զայմադարը կը տեսնայ որ
Հայերը հարցնող մը չունին, փո-
խանակ տրդարութեամբ վճարու-
ղծ: Մարտի կը բանտարկէ և զՏ.
Արքայիմ և զՏ. Յովհաննէս դա-
նակոսեան: Բողոքականքը 'ի Տիգ-
րանակերտ կը դիմեն: Գայմադար
իրենց վրայ ինչ զրպարտութեամբ
հանրագիր մը շինելով և բռնի բո-
լը արանքէն կնքել տալով: Սա-
լիպայ բողոքականի և երկու զապ
թիւայի ձեռքը 'ի Տիգրանակերտ
դիմել չուտայ: Նուստու տեսայ որ
բանը գէշի կ'երթայ: Գայմադար թող
լով 'ի Տիգրանակերտ դիմելու, ասայ
քահանայից և ժողովրդոց յուսա-
հատութիւնը միջոցաւ իրենց: Բայց
ինչ տեսնէ 'ի Տիգրանակերտ Բա-
կուրտեան և Սարգիսեան խնդիրը
որով տիրանալիքստայիք տակն ու
վրայ եղած են: Ընելիքներն չը դի-
տեն: հարաբար որ կ'իքնեցող կը-
կու կողմէն հանրագիրներ կը շին-
ուին: օրտաճմիրի և ուրաղի վիճակ-
ալ ինչ ընեն: Եւ զը բողոքականաց
թովմաս պատուաւրին հետ խոսե-
ցանք: վէճը քայքայ տեղը կ'ապե-
ցինք: քահանայք և ժողովուրդը
իրենց տեղը դարձուցինք: ու թ օր
կենդանի յետոյ ևս հաւ մնացի մի-
ջեւ որ գիւղին մէջն ալ վերջացը-
նեն վէճը ու ի՞նչ պատասխան
ըրկեն:
Սեբեդու տէր Յովհաննէսը, նո-
րենայ տէր Մինասը եկեղեցւոյ
մէջ աղղի մը կը ծնէ և Պապոյին
և մոհտեան Մեղքունին մէջ փան-
նեայ փաշային կը մատնէ պատճա-
ռելով թէ ասիկայ առաջնորդին
հետ կը խօսէր եւայն: Բանեան
միջոցաւ արքայը կը կանչէ զնորոն-
ժոյ տէր Մինասը Պապոյին խոր-
հըրդով և մոհտեան Մեղքունին
առանց հարցու փորձ ընելոյ հա-
ման կընէ որ տանին տէր Զաքարի
տան մէջ բանտարկեն: տէր Մի-
նասը կը պատասխանէ ըսելով: Ե-
ֆէնտիմ, հարցուր ինչ է: վերջը
զիս բանտարկէ կամ 'ի Պատրիար-
քարանք զիս զրկէ: առանց պա-
տասխանելոյ ստանալով գումար հա-
նել կուտայ: կը տանին տէր Զա-
քարին տունը կը բանտարկեն: շա-
բաթ օրը ժամը ու թէն մինչև եր-
կուշաբթի օրը ժամը երեքին: վեր-
ջը թող կը սրտի: ահա այդպէս
վէճ Սարգիս խոյին կամը կը կա-
տարուի: թէ առաջնորդին և թէ
անմեղ տէր Մինասին վրայ: . . .
Զրկուելու երբ կ'այպէս պիտի 'ար-
գը լիլէ այդպէս դառնութիւններ
բայց Աստուած պիտի կլլէ՝ արդ-
եօք: . . .
Ֆատահ պէ՛յ Տիգրանակերտ հա-
նելուն պէս բոլոր դաւառացիները

ընձայնեցող վիճակներն, յունիս
15 ին փառաւորացեալ 'ի Ղարդան
դեաց բոլոր երկիր գողալով իւր
առջևը կը ցնծայ: ոչ ընչից, ոչ ա-
մուսնութեան և ոչ կրօնից տէր են
առաջի նորա: Թէ և Գայմադար
չէ բայց կրկին անգամ առաջուա-
նէ աւելի գէշութիւններ կը լլան-
և ոչ ոք չի կրնայ հաստատել այն-
պէս վարպետութեամբ կը շարժուի
Առայժմ այդպիսի բաւական հա-
մարելով, մնամ Սրբութեան Ձե-
րում բարեմայթու:
28 յուլիս 1874
'ի Տիգրանակերտ
Մամուլիս, 23 յուլիս 1874
Մ. Կիզեմի:
Ինչպէս որ կ'երեւի ընդդէմ Ման-
գուլէի հրատարակուած նախըն-
թաց նամակներուն պարունակու-
թեան, թէ Ընկերութիւնը կ'ար-
համարէ ընդ միջոց Մանգուլէի
խմբագրին անձաբձակ գրէն եւ-
րաճ անխորհուրդ գումարով թը-
նամակներ ոգին: մինչդեռ նոյն
ընդամենը, Աղղին կողմէ նկա-
տողութեան առեւելով, փոխա-
նակ Ընկերութեան վնասակար բը-
լաւ: նոյն իսկ իր փոքր փորձած
է ու պիտի փորձէ: Մենք այս
վիճակներով ինչը սկսած օրէն
որքան զրպարտութիւններ Ընկե-
րութեան դէմ գումար էք: հեր-
բեցինք: և անտեղութիւնը տկ-
այտնի տպացոյցներ, և իրաւունք
ու արդարութիւն Ընկերութեան
կողմէ ըլլալը Աղղին ողջախոհ մա-
րը ինչպէս վկայեց: Իսկ ընդհա-
կառակը Մանգուլէ՝ ալ տեղի փո-
խուած: այլ յայլմէ եղած: կիր-
քը պայմանագրու: ճակատը ճա-
թեցուց: և ուղղը ճանչելու ար-
խուր և վերջնական փորձին ձեռ-
նարկեց: Հայա ինչ կ'ուզէիք Ման-
գուլէ: միթէ աղղին ալ ձեզ պէս
մեր իրաւունքը քողարկէր: — ոչ
ոչ: և անտեղութիւններ Նկարող
րաճ Տարտարով ընտելիներուն բո-
լոր գումարներ անգամ՝ արդարու-
թեան յաղթանակէն չեն կարող:
խմբագրութիւնը ահա շինելու չի
նմանիր: Ըլլը խորհրդածութիւն
պէտք է: Ըլլը վիճարարութիւն
պէտք է: աշխարհ: միայն յաւա-
քագիրներ արամայիք է: ալ խա-
բէութեան ժամը լրացաւ:
Ուստի զի մեծ նախադիմք է Աղ-
ղին: որ Մանգուլէի պէս աղղա-
վառ թերթի մը անտեղ կը մատա-
կարարէ: ստուղի մեծ նախադիմք
է աղղին: որ Մանգուլէ վատ
վայրենի: անկիրթ եւայն անար-
գական և անբարոյական բառեր
Աղղին դէմ սակայ ու անխղճաբար
գործածելէ: և անոր պատուին և
զգացմանը չը խնայելէ ետեւ: դեռ
զոյն չը մերժէ: և ստու գիւ: խիստ
մեծ նախադիմք է աղղին: որ
այս կարգի լրացապետի մը անձ-
նախորութիւնը չայլու: և երես-
նուն տրուած անարգական բառե-
րը մարտելու չափ դիւրացածու և
զարգաւոր անձինք դեռ իր մէջ
կը գտնուին: հոգ չէ: պատմու-
թիւնը անտարակոյս իր անաչառ
պաշտօնը կ'առնէ: նոյն օրինակ
աղղային թերթի մը վայրէջք չի-
շատակութիւնը կենդանի պահելու:
յարհամարհութիւն ապագայ սե-
րունդը Աղղին:
Ինչ օր ու տարի կ'արելի է ան
բարոյական թերթի մը ընկերացու-
մէ: մինչդեռ այն փոխանակ Աղ-
ղին իրեն հրապարակական կը
թիւ: յաւաքագէ՛մ զարգացանք
ձանաղիք և նպատակ: պատուին
պահպանութեան նախանձախնդիր
և բարի օրինակ հանդիսանալու:
այնպիսի ալմաղի սկզբան մը կը
հետեւի: որ բոլորովին հակառակ
հետեւանք մը արտադրելու է:
Աղղային նշանաւոր գրագէտ մը

տես ինչ կ'ընէ: ամեն բանի չը-
նայութիւնը ընել կարելի է: բայց
ոչ թէ պատու: պատու չը յաւայրու-
թիւնը: անոր յարգը չը ճանչնալէ
կը յաւաքագէտի:
Պարծա՛նք Մանգուլէի խմբագ-
րին: որ այդպիսի ստեղծ աղղին
պարզամիտներուն գրեթէ Բաբա-
խտելով միայն դերը կատարեց:
հաճոյացաւ և խաբել իսկ յաղղե-
ցաւ: այս թող ըլլայ իր փառքը:
Խմբագրութեան և Բաբախտելու
թիւն մէջ ինչ գեղեցիկ զուգակը-
նութիւն:
Մեր ուղեցին հաւատել իսկ մը
ողջախոհ աղղայինք: որ եթէ Ալի-
րիկեան խափշիկի մը աճառով լը-
ւացմամբ Եւրոպական գոյն տալ
կարելի ըլլայ: այն ատեն կարելի
է Մանգուլէի խմբագիրն ալ խեղ-
քը գլուխը լրացապետ մ'ըլլալ:
Ուրիշները ինչ որ կ'ուզեն թող ը-
սեն: մենք սա վերջին զրպարտու-
թիւնը հերքենք: Հայկ. Զրոսա-
րանին առ ձեռն ձեռնալէք: որ 25
զուրուշի շինել տրուած են: և այս
առաջին Մանգուլէի Ընկերութիւնը
անխղճաբար զրպարտելու համար
հատը 120 զուրուշ գներ են ըսելէ
ետեւ: երբ ստու ըլլալն երեսուն
հանգիցինք: այժմ կը վախէ ու փա-
խուտ կուտայ: ցրտասարսուռ դող
մը ուղղորդել կը ցնցէ: երկուցէն
կը մոտնէ ինքզինք և իր արքան:
եւանջելուն թշուառ վիճակը: թէ
խմբագրին ահա՛ս: Եւրոպայի (1) նը-
տած ատենին օրպէս թէ մէջեր-
նուն մէկը իրեն աւելի համարձակ
զրպարտող: թերեւս ողբից ըմ-
պելիքներու աղղեցութեամբ: նոյն
ձեռնալէք 120 զուրուշի շինել
տրուած ըլլալուն լուրը տուել է
իրեն: կարելիցութեան արժանի
իւր լուրով թիւն: ստու գիւ: մեղուի
պէս՝ մեղը քաղելու ծաղիկներն
չատ ըս: քաղելու (2) Ահա՛ս: Եւ
Մանգուլէի խօսքը Պիղէ օնու (զը
նոյն 120 զուրուշ ըլլալը) խաղէր
վրէժն 30-35 քիլո: ինչու: պողը-
րաղ խաղէր վրէժն տիր: Ման-
գուլէ: արեւը ցուցնելով փա-
խուտ մը: տար: կրնա՛ս այն ստա-
խօսին անտեղ տալ: որ հրապա-
րական խաղապետութիւն: զի ձեզ
զիս խաղա պանելով առաջը ձեզ
և թէ Ընկերութիւնը անգլի-
թեամբ զրպարտել է: այդ ձեռնա-
լէք շինել առաջինը կենդանի են:
չինող արհեստագործներն ալ կեն-
դանի են: և հաշիւը պարունակող
տեղեկանք ալ ստու երեւան հա-
նելու պարտաւոր է:
Մանգուլէ կը պարծի թէ հակա-
ռակորդին դէմ զրպարտութիւնը
և թշնամանք իրեն շաբօ և Բիւրա-
եօլ գործածելու տան: ուղ կրնայ
դէմը ելլել: դեռ չը յիշեր իրեն
լրացապետ թէ 'նաբօլէն իսկ
նոյն զէնքերուն իրական արդեանց
վրայ հաստատելով միայն յաղ-
թանակի յոյր: Ստուին տիրու-
ղէպըմը վերահասու: եղաւ որ չա-
րապար խաղաւ: Եւ և դահի ու
փառքը կ'որոնցնելով վիճակէն
պալատը արտադրուցաւ: տարակոյս
չը կայ թէ Մանգուլէ ևս իր խիստ
անձուկ չը ձանաղիկ մէջ: երեւակա-
յական ժանդառ զէնքերով: նոյն
թիւնուութեան բաղդակից և բը-
նականաբար ամօթաւոր: հայրենի
քը քաղաքու և թերեւս հան իրեն
զրաղանք մը վնասելու: պարտա-
ւորի: Այս է ահա զէնքերու և
զրպարտութեանց վրայ յոյս դրե-
լին ցուտի վրաճանք:
վերջապէս դառնամք մեր առ-
ջի հրատարակած խնդրոյն՝ կըրկ-
(1) «Պիղ Սերժօնըն զօլթուգուտա
«պէս տիր» բալը վէ «մատիդա»
պարտաւոր վէ «հիմա՛ս օրտաութիւն»
լանդը: գաւաճի 10 բարոյաց ինչպի-
նէրդ: »
Մանգուլէ:

նեղ Մանգուլէի խմբագրին թէ
քանի որ Աղղին առաջին խմբագ-
րագրագրները չիւթ լա թիւր:
քիլ և Լէվըդ: Հէրըթի հրատա-
րակաց վկայութիւնը ստանալու իւր
խմբագրական յօդուածներուն հա-
մար: և չը կրնայ հաստատել անո՛ր
քաղաքակիրթ աշխարհի ընկեր-
ման վայելու և օրինաւոր խմբագ-
րութիւններ ըլլալը: պարտական է
ետ առնուլ Հայկ. Ընկերութեան
դէմ գրած զրպարտութիւններն:
եթէ ոչ Աղղը պատրաստ է թը-
նամանող: զրպարտող և հետեւա-
բար անբարոյական թերթ մը ճան-
չել Մանգուլէ:
Ի դիմաց Տնօրէնութեան
Հայկ. Ընկերութեան
Յ. Կիզեմի:
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Ասիկց առաջ յուլիս 11 թուա-
կանով աղղ մը ըրինք Ղատը-ղիւդ
Մօտա ճատտէսի թիւ 144 տունը
աղղիանց համար մանաւոր դպրոց
մը բացուելը: բայց մեր ջանքը ա-
պարդիւն մնաց: վասն զի՝ ուման
տեղին հետաւորութիւնը: և ո-
մանք ալ երկուստ չըլլալը պատճառ-
առեցին: Սուտի Մեծ. թաղեցի-
ներուն ումանց խնդրանք պարտա-
ւորեցանք երկրորդ յայտարարու-
թեամբ խմբագրել թէ: յառաջիկայ
օգոստոս 1 էն սկսեալ դպրոցս երկ-
ընդունելով:
Աւանդութիւնք գտները ասոնք
են առ այժմ:
Հայերէն. Դաղղիերէն. Անգլի-
երէն. Տաճկերէն:
Աղղային և Սրբաբան պատմու-
թիւններ:
Աւանդագործութիւն. ձեւ. կար-
թուստութիւն. Աշխարհագ-
րութիւն. Գեղագրութիւն. Գծագ-
րութիւն:
վերջէն ալ: Գաշտակ. Պար. Ժիմ-
նաստիք և ուրիշ դասեր պիտի
տրուին:
Տեղայն հետաւորութեան մասին
գալով կ'իմացնենք թէ՛ մենք օգին
աղղի եղած տեղն ալ նախընտրե-
րայց երբ բաւական աշակերտ ու-
նենանք: այն ատեն հարկաւ աղ-
տի պարտաւորութիւնը զանա՛ք գօ՛հ ը-
նելու մասին հոգ տանելու աւելի
յարմար տեղ տուն մը վարձելով:
միայն թէ այն վերջին յայտարա-
րութեամբ ալ 'ի զուր աշխատած
չըլլայինք:
Նաեւ կ'իմացնենք տեղի թա-
ղեցոց թէ վերջինս զատեղի ու-
տան մէջ յատուկ դաս առնելու
զորոնքուն համար ալ դասատու-
ներ կը գտնուին նոյն դպրոցին մէջ:
1871 Յուլիս 26
Ռ. Ս. ՏՈՒՆԱՆԻԱՆ
ԱՌ. ԵՐԵՎԱՆԻԱՆԱՆ ԸՆՏՐՈՂՍ
ՊԱՆՏՈՒ
Ձ Ե Ի Ռ Ե Ռ Ե
Ամսոյ 25 ին ըստ նախընթաց
չարթի. հրատարակեալ զեկույցման
քուէարկութիւն և քուէհամար մի-
անգամայն կատարուելով 'ի ներ-
կայութեան Ընտրողական Ժողովոյ
մեծագոյն մասին՝ բացարձակ ա-
ռաւելութեամբ քուէեց՝ երեսիւ-
թան ընտրեցաւ:
Մեծապատիւ Յակոբ Լիւնտի
Խորհրդեան 21 քուէով:
Միւս ընտրելիներն համեմատա-
կան քուէ առին: Պարտաւ երես:

